

Su 28 de santugavini in Tonara sos pitzinnos ant festau sa Die de sa Sardinia

de Tonino BUSSU

Tonara - Panorama

A pustis de vàrios atopos in sas iscolas elementares e medias de s'istitutu cumprensivu de Tonara, dae parte de sos professores Tonino Bussu e Paula Mereu, sos pitzinnos de sa 1[^], 2[^] e 4[^] elementare, cun s'azudu e s'impignu de totus sos issennantes cordinados dae sos mastros Gianni Dessì e Rosanna Sulis, e sos picicocos de s'iscola media, su prus de sa 3[^], cun s'impignu de sos inegnantes cordinados dae sa professoressa Anna Paula Sau, ant fatu una rappresentazione teatrale in limba sarda inuve ant tratau medas temas ligaos a sas cundissiones de sos triballadore sardos, de su disastru de

Buggerru, de su triballu peleosu in miniera, de àteras formas de protesta chi bi sunt istadas in Sardigna partinde su prus dae sos fatos de su 28 aprile de su 1794 cando sos sardos ch'ant bulliadu a foras sos piemontesos. E partinde dae sa crisi de oje, dae sas protestas de como, sos pitzinnos sunt torraos in secus in su tempus e ant cumpresu menzus sos motivos de sas protestas operaias, de minadores, de massajos e de pastores e sos motivos chi ant ispintu sos sardos a si rebbellare a sos piemontesos a sa fine de su '700.

Mèrculis 24 de aprile, in su auditorium de su teatru cumonale de Tonara sos pitzinnos e piciosos de sas elementares e de sas medias ant fatu una prova de su frutu de sos triballos issoro preparaos in sas classes cun rècitas in limba sarda chi ant dimustradu s'impignu chi b'est istau dae parte issoro pro istudiare s'istòria de sa Sardigna, puru gràssias a s'azudu e a sa guida de mastros e professores chi de custos temas ant faveddau in iscola. Est su de tres annos chi s'Istituto Cumprensivu de Tonara istudiàt e tratat de Sa Die de sa Sardigna, gràssias a su contributu de sa Regione sarda chi, in base a sa leze n. 44 de su 1993, at finantziau custas atividades chi permitint a sos pitzocos de connòschere menzus s'istoria de s'isula.

E cad'annu si cumprendet sèmpere de prus chi s'istòria nostra est totu de iscopèrrere, est su bonu de istudiare, sos temas trataos sunt solu una mìnima parte de s'istoria manna, longa e trabballosa de su pòpulu sardu. E pitzinnos e mannos si rendent contu chi b'est bisonzu de l'istudiare sèmpere de prus s'istoria de su passau pro podere cumprendere menzus su presente, s'istòria nostra, s'istòria de sas viddas chi sunt ricas de eventos chi medas bortas non s'azapant in sos iscritos, in sos libbros, ma faghent parte de sa chi si mutit memòria popolare ca benint contaos dae babbu in fizu e tocat a nois a los iscriere ca si nono cras no abarrat perunu arrastu de custos fatos.

S'àteru fatu de grandu importu est chi cust'istòria in Tonara, e puru in ateruve, est istada contada e istudiada in sardu, in limba sarda. E mastros, professores e pitzinnos ant agraidu s'istudiu e sos contos in limba, ma ant puru dimustrau de la cumprèndere, de la faveddare e de l'iscriere custa limba chi est a sa base de sa cultura issoro.

E custu est unu sinzale bonu pro s'istòria, sa cultura e sa limba nostra. E sos pipios e piciosos ant sighidu a atopare sos espertos, sos professores Antoni Bussu e Paula Mereu, pro sighire a istudiare s'istòria sarda, sos fatos e sas rebbillas capitadas in medas partes de sa Sardigna, e puru in Tonara a fine deu s'800. Rebbillas causadas dae sas difficultades de sa vida de sos

traballadores. E sos pitzinnos, ses meses a pustis su 28 de aprile, pròpiu su 28 de santugavini 2013, ant fatu sas recitas de totus sos frutos de sos traballos issoro in custe setore, ponende in teatru sa conditziones de sos triballadores sardos de sas minieras, de sas fabricas de oje (comente a s'Alcoa), de sas rebellias de sos pastores de Orgosolo contr'a su poligunu mililare in su supramonte, sas protestas contr'a sas chiudendas de sas pasturas e contr'a a totus sas Chiudendas de su mundu.

Difatis sos pitzinnos ant presentadu sas Chiudendas modernas, su muru de Berlino, sos muros chi separant sos Catolicos dae sos protestantes in Irlanda de su Nord, sa Grandu Murallia Cinesa, sos muros tra israelianos e palestinesos, sos muros in sas Africas e in America (bastat a pessare a su Messicu e sos Istados Unios o a sos muros de su ratzismu tra biancos e nieddos).

Ma sos pitzinnos, su 28 de santugavinu 2013, ant commòviu sos ispetadores in su teatru cumonale de Tonara, ant cummòviu sos genitores cando ant retzita poeias tocantes chi faveddaiant de sos mortos in Lampedusa pro curpa de sas gherras e de sas cunditziones de traballu meda graves chi s'agatant in medas istados africanos.

Podimus narrere chi sos atopos pro sa Die de sa Sardigna 2013 in s'iscola de Tonara apant donau sos frutos mannos issoro e apant faveddau de problemas chi tocant non solu su pòpulu sardu, ma puru medas àteros pòpulos de sa terra.

Duncas su progetu pro sa Die de sa Sardigna est istau meda produtivu e educativu pro sensibilizare mannos e minores supra sos deretos de totus sos òmines, prima de totus su deretu a su triballu.

(05-11-2013)